

TA'LIM JARAYONIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING O'ZIGA XOSLIGI

Jurabayev Nodirbek Mamasidiq o'g'li

Namangan viloyati oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar boshqarmasi

Innovatsion rivojlanish shu'basi mudiri

Annotatsiya: Ta'lim jarayonining mazmuni va sifatini oshirishga innovatsion yondashuv bugungi davr talabidir. Shu jihatdan, ta'limda innovatsion texnologiyalardan foydalanish zamonaviylik va ta'lim izchilliligi nuqtai nazaridan muhim jarayon sifatida baholanmoqda. Maqolada innovatsion texnologiyalardan ta'lim jarayonida foydalanish xususan, "Modulli ta'lim texnologiyasi", "Skarabey" ta'lim texnologiyalarini qo'llashning afzallik va o'ziga xosligi masalalari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: innovatsiya, ta'lim, modulli ta'lim, skarabey texnologiyasi, modulli o'qitish, o'quv materiallari, masofali o'qitish ta'lim texnologiyasi.

Zamonaviylik va milliylik asosida ta'lim berish va ta'lim olishda zamonaviy texnik qurilmalar, vositalar, o'quv adabiyotlaridan maxsulli foydalanish yuksak ma'naviy-axloqiy salohiyatli va yuqori malakali insonlar yetishib chiqishiga sabab bo'ladi. Ta'limda innovatsion texnologiyalardan foydalanishning muhim prinsiplaridan yana biri ma'lumotlarning tushunarliqligi, ularni bayon etishning izchilligi va tuzimlilikidir. Asosan tushunarlilik ta'lim beruvchidan ma'lumotlarning hajmi qiyinlik darajasi ta'lim oluvchilarning yoshi, real o'quv imkoniyati, individual xususiyatlariga muvofiq bo'lishi lozimligini tushuntiradi. Shu bilan birga tushunarlilik prinsipi yangi tushuncha, darsliklardagi hozirgi zamon fan, texnika yutuqlarini, terminlar hajmini, o'rganayotgan muammoning o'quv dasturidagi o'rnini, o'qitish metodlari va usullarini o'qituvchi tomonidan aniq belgilanishi lozimligini talab qiladi.

Ta'lim jarayonida o'quvchi-ta'lablarning idroki va tasavvuriga, xotirasiga, ko'rish orqali tafakkuriga his-tuyg'usiga ta'sir ko'rsatib, voqea va obektlar haqida aniq ma'lumotga ega bo'lishga yordam beradigan ijodiy qobiliyatlarini mukammallashtiradi, bilim, ko'nikma, malakalarini rivojlantirib, ularda tadqiqotlik ehtiyojlarini shakllanishiga yordam beruvchi vosita - innovatsion ta'lim texnologiyalaridir. Ta'lim jarayonida o'qitishning texnik vositalari- dianozivlar, o'quv radiosi, o'quv kinofilmlari elektron hisoblash mashinalari, o'quv televideniya, disk, multimedia, video va audio magnitafonlardan foydalanish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishi ma'lum. O'qitishni zamonaviy axborot va kommunikativ vositalari - kompyuter, skaner, kserkislar, dasturli internet texnologiyasi, virtual

stenular, ta'lim beruvchi dasturlar o'quv qo'llanmalar, elektron kutubxonalardan foydalanish esa zamonaviy ta'limning asosiy vositasidir.

Zamonaviy texnologiya deyilganda zamon talablarini qondira oladigan, uni ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy-siyosiy va madaniy-ma'rifiy taraqqiyotini tezlashtira oladigan texnologiyani tushuniladi. Zero, zamonaviy texnologiya asosini innovatsiya (inglizcha innovation – yangilik, yangilik yaratish) so'zi tashkil etadi. Shu ma'noda innovatsion texnologiyalar pedagogik jarayon hamda pedagog va talaba faoliyatiga o'zgartirishlar, yangilik kiritishni anglatadi va o'quvchi madaniyati hamda ta'lim ustuvorligini ta'minlaydi. Ta'lim tizimida ham ko'pgina innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish yo'lga qo'yilgan.

Modulli ta'lim texnologiyasi. Modulli o'qitish g'oyasining paydo bo'lishi XX asrning 60 - o'n yilligiga to'g'ri keladi. Bu texnologiyaning mohiyati shundagi, bunda ta'lim oluvchi unga tafsila etilgan individual o'quv dasturi, yani o'zida mashg'ulotning maqsadli rejasi, axborotlar banki va uning metodik ko'rsatmasi asosida, didaktik vazifalarni bajarishga qaratilgan ta'lim oluvchining deyarli mutaqil yoki mustaqil ishlash rejasi. Bunda bilim oluvchi mustaqil ishlab o'qituvchining funktsiya axborotchi – nazoratchilikdan iborat bo'ladi . shuning uchun u faqat oliy ta'lim maktablarida qo'llaniladi. Modulli ta'lim texnologiyasi asosini ta'limiy modul tashkil etib, o'zida bilish faoliyati va kasbiy tayyorgarlikni o'zida mujassamlashtiradi . modulli o'qitish o'quv materiallarini aniq modullarga ajratish har bir moduldagi o'quv material mazmunan bir birini to'ldirish, ketma- ketlikda izohlanishi bilan xarakterlanadi va didaktik maqsadga erishishni taminlaydi buning uchun quydagi pedagogik qoidalar bajarilishi talab etiladi:

- O'quv material shunday qurilmog'i lozimki , har bir ta'lim oluvchi oldida qo'yilgan didaktik vazifani bajarish imkoniyatiga ega bo'lsin ;
- O'quv materialiga mos ta'lim komponentlari(shakl, metod, usulni qo'yilgan vazifa, me'yorlar)ga qarab tanlanilishi hamda bilim oluvchilarning qobiliyatlari, o'quv-uslubiy material bilan ta'minlashni hisobga olish;
- Muayyan mutaxassislikka ega bo'lish uchun zarur bo'lgan,turdosh bo'lgan fanlar ularning bo'limlari (mavzulari) ni mujassamlashtiradigan tashkiliy- metodik bog'lanishli modullardan iborat bo'lishi lozim.

“Skarabey” texnologiyasi. “Skarabey” interaktiv texnologiya bo'lib, u o'quvchilarda fikriy bog'liqlik, mantiq, xotiraning rivojlanishiga imkon yaratadi,qandaydir muammoni hal qilishda o'z fikrini erkin va ochiq ifodalash mahoratini shakllantiradi. Mazkur texnologiya o'quvchilarga mustaqil ravishda bilimning sifati va saviyasini xolis baholash, o'rganilayotgan mavzu haqidagi tushuncha va tasavvurlarni aniqlash imkonini beradi. U ayni paytda, turli g'oyalarni ifodalash hamda ular orasidagi bog'liqliklarni aniqlashga imkon yaratadi. “Skarabey”

texnologiyasi har tomonlama bo‘lib, undan o‘quv materialining turli bosqichlarini o‘rganishda foydalaniladi:

-boshida – o‘quv faoliyatini rag‘batlantirish sifatida (“Aqliy hujum”);

-mavzuni o‘rganish jarayonida – uning mohiyati, tuzilishi va mazmunini belgilash, ular orasidagi asosiy qismlar, tushunchalar, aloqalar xarakterini aniqlash, mavzuni yanada chuqurroq o‘rganish, yangi jihatlarini ko‘rsatish;

-oxirida – olingan bilimlarni mustahkamlash va yakunlash maqsadida.

“Skarabey” texnologiyasi o‘quvchilar tomonidan oson qabul qilinadi, chunki u faoliyatning fikrlash bilish xususiyatlari inobatga olingan holda ishlab chiqilgan. U o‘quvchilar tajribasidan foydalanishni ko‘zda tutadi, reflektiv kuzatishlarni amalga oshiradi, faol ijodiy izlash va fikriy tajriba o‘tkazish imkoniyatlarga ega. Mazkur texnologiyaning ayrim afzalliklari sifatida idrok qilishni yengillashtiruvchi chizma shakllaridan foydalanishni ko‘rsatish mumkin. “Skarabey” alohida ishlarda, kichik guruhlarda hamda o‘quv jamoalarda qo‘llanilishi mumkin.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, bugungi kunda mamlakatimizning uzluksiz ta‘lim tizimiga, ayniqsa oliy ta‘lim muassasalarida, taraqqiyotning hozirgi bosqichida, “Tabaqalashtirilgan a‘lim texnologiyasi”, “Dasturlashtirilgan ta‘lim texnologiyasi”, “Bilish o‘yin texnologiyasi”, “Forstu texnologiyasi”, “Masofali o‘qitish texnologiyasi” “Indivudallashtirilgan”, “Kompuyuterni o‘qitish” kabi innovatsion ta‘lim texnologiyalari ham keng qo‘llaniladi. Shunday qilib, ko‘rib o‘tilgan zamonaviy o‘qitish texnologiyalari o‘zida zamonaviy ta‘lim shakllari majmuasi sifatida ta‘lim beruvchida va ta‘lim oluvchilarning hamkorlikdagi o‘quv faoliyatlarini tashkillashtirish, mujassamlashtirishni yo‘lga qo‘yadi va amalga oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasining «Ta‘lim to‘g‘risida»gi Qonuni. -T., 2020.
2. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat‘iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag‘ishlangan majlisidagi O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti nutqi. // Xalq so‘zi gazetasi, 2017.16 yanvar, №11
3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. “O‘zbekiston”, 2017.
4. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi - inson manfaatlarini ta‘minlash taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. “O‘zbekiston”, 2017.
5. Oliy ta‘lim muassasalarida talabalar bilimni nazorat qilish va baholash tizimi to‘g‘risidagi Nizom. O‘zbekiston Respublikasi Oliy vao‘rta maxsus ta‘lim vazirining 2018 yil 9 avgustdagi 19-2018-son buyrug‘i. Qonun hujjatlari ma‘lumotlari milliy bazasi, 26.09.2018 y., 10/18/3069/1965-son
6. Asqarova O‘.M., Hayitboev M., Nishonov S. – T.: Talqin, 2008.
7. Alex Moore. Teaching and Learning: Pedagogy, Curriculum and Culture. USA, 2012 Routledge.
8. Avliyoqulov N.H. Zamonaviy o‘qitish texnologiyalari. Toshkent. 2001.